

Geoff Dyer

Huiswerk

Uit het Engels vertaald door Ivo Verbeyen

T
Z
A
R
A

Fairfield Walk

Hier woonden wij – mijn ma, mijn pa en ik – van 1958, mijn geboortjaar, tot 1970, toen ik elf was. Mijn ma was er trots op dat we in een hoekhuis woonden – en dus feitelijk in een ongewoon ruim halfvrijstaand huis. Zelfs zonder die extra status was het een prachtige rijtjeswoning. De bakstenen aan de oostkant van al die huizen waren geglazuurd, en hier en daar vertoonde dat glazuur spinnenwebachtige barstjes: de sporen van geweervuur tijdens de Tweede Wereldoorlog. De Duitsers waren niet zomaar het Kanaal overgestoken; ze waren helemaal doorgestoten tot in Gloucestershire, recht naar Fairhaven Street, tot aan de frontlinie op Fairfield Walk. Zelfs al is dat historisch onzeker, het geeft wel aan hoe dichtbij die oorlog was in het bewustzijn van de jongen die opgroeide in de jaren zestig.

Achter de huizen liep een pad met een brede strook gras in het midden en onkruid aan beide kanten. Halverwege kruiste dit onverharde pad loodrecht een ander pad, met evenveel plassen, tussen Fairfield Avenue en Fairfield Park Road. Dat was waar de kinderen van alle nabijgelegen Fairfields bij elkaar kwamen om te spelen. De oorlog aan de voorkant van de huizen was dan wel voorbij, hier op de paadjes, ver weg van de geschiedenis, ging hij onverminderd door. Zonder toezicht van volwassenen hadden al onze spelletjes met de oorlog te maken. Hoewel de wapens overwegend van de Tweede Wereldoorlog waren afgekeken, waren ze ahistorisch: ze kwamen uit

het Wilde Westen van de cowboys (revolvers, holsters) en indianen (pijl-en-boog, met zuignappen in plaats van scherpe punten), de kruistochten (zwaarden, schilden, een assortiment plastic wapentuig) en eigentijdse spionage: James Bond, *The Man from U.N.C.L.E.* Alles wat in de oorlog van metaal was, was in onze versie in plastic hersmolten. Ik had een zwarte tommygun en, net als veel van mijn vrienden, een groene staalhelm van plastic. Zo'n helm beschermde je tegen verwondingen, en dus was het oké om Keith Williams op z'n kop – op z'n plastic helm – te timmeren met mijn tommygun. Zijn helm deed zijn werk, hij bleef ongedeerd, maar de loop van mijn geweer brak af en bleef hangen aan de kaki plastic riem waarmee hij vastzat aan het imitatiehout van de plastic kolf. Een geliefd wapen was nu verworden tot een stuk scheef hangend plastic, het ene stuk bungelend aan het andere. Ik was er heelhuids mee weggekomen, maar nu mijn geweer dodelijk verwond was, moest ik terug naar de EHBO-post 'thuis' genaamd. Mijn vader lijmdde de stukken weer aan elkaar, maar vanaf toen was het breekbaar – breekbaarder dan voor de breuk – en moest het worden gehanteerd met een voorzichtigheid die onverenigbaar was met de vereisten van een veldslag. Maar de oorlog raasde onverminderd voort, met een verbetering die de speech van Churchill over 'vechten op de stranden en de landingsplaatsen' uitbreidde tot het rijk, eerst van bewerkte voeding en later van natuurlijke plantengroei. Als we zonder munitie zaten voor onze Sekiden-pistolen, gebruikten we diepvrieserwtjes in plaats van de zilveren kogeltjes. Als die pistolen vastliepen omdat de erwtjes ontdooiden en week werden, deden we het maar met truien doorborende pijltjes: groene aren van de wilde gerst die in wuivende trossen langs de kant van het pad groeide.

Het pad was een soort niemandsland, in die zin dat dit het haast exclusieve domein van de kinderen was, maar het enige conflict dat geen plaats had in onze spelletjes was de Eerste

Wereldoorlog. Hij was altijd aanwezig in ons geheugen en bij familieleden – de grootvader van Gary Hunt liet geregeld zijn broek zakken om ons de uitpuilende roze littekens van de granaatscherven van de Somme te laten zien – maar in ons spel, in de vuurlijn, kwam die oorlog helemaal niet voor. Eerder dan een oorlog met duidelijk afgebakende partijen en doelen was het voortdurende en niet te winnen conflict waarmee we bezig waren een warreling van wisselende bondgenootschappen, waarin gevangenen plots werden bevrijd, de gewonden meteen herstelden en de doden na een paar minuten alweer tot leven kwamen en dan vaak de wapens opnamen voor de partij die hen had gedood. Waar in een echte oorlog neergeschoten worden, gewond raken, gevangengenomen of gedood worden het ergste was wat je kon overkomen, waren dat hier de ervaringen die het actiefst werden nagestreefd. Wij *wilden* gedood worden, neervallen en (kort) sterven, we voelden ons bedrogen als dat ultieme bewijs van volledige deelname aan de strijd ons werd ontzegd. Een paar niet-gecamoufleerde voertuigen – een mauve Triumph Herold, een blauwe Ford Anglia – kwamen traag door de kikkerpoelen, maar met zo weinig verkeer liep niemand gevaar op enig letsel. Geschaafde knieën en af en toe een traantje waren minieme ongemakken – tekenen van realisme zoals zakdoekverbanden en gefantaseerde pleisters werden door meisjes aangebracht – en alle spelletjes hadden een stempel van chaotisch gebrek aan boosaardigheid. Het constante lawaai – geschreeuwde bevelen, geroep om munitie, nagebootste explosies, het onverstoorbare *tatatata* van automatisch geweervuur – was het hoorbare bewijs van een diepere rust dan ooit door stilte kon worden uitgedrukt. In oorlog zijn was verkeren in een staat van actieve vrede, doordrongen van de tevredenheid over een gedeelde liefde voor alles wat des legers was.

Uiteindelijk kwamen volwassenen naar buiten om voor die avond een wapenstilstand af te kondigen en de aftocht naar

binnen te blazen. Broeders – wapenbroeders – gingen dan samen naar huis, naar andere spelletjes met hun broers en zussen; ik ging naar huis, naar mijn pa en ma, om met mijn speelgoedsoldaatjes te spelen.

Het ging er allemaal veel rustiger aan toe in ons voortuintje, met zijn vierkante gazonnetje vol madeliefjes dat aan drie kanten was afgezoomd met bloemen, dat regelmatig gemaaid en vlak gereden werd met een zware wals.* We vochten er natuurlijk wel. Er is een dia met de blonde Keith en mezelf in een pierenbadje met imitatiebaksteenwandjes, drijvend op het kodakgroene gazon, terwijl we zeepbelletjes uit afwasmiddel-flacons naar elkaar spuiten. Ook zonder foto herinner ik me scènes waarin mijn ma en ik, twee tegen één, badminton speelden tegen mijn vader. De speelgoedrackets waren zo slap bespannen dat ons spel telkens abrupt stopte als het rubberen pluimpje in plaats van weg te kaatsen van de snaren, er onbeweeglijk tussen bleef steken als een gevangene. We keken dan alle drie even om ons heen, verwonderd over het plotse stilvallen van de tijd.

Omdat het een hoekhuis was, liep er een extra strook – een betonnen pad met een smalle plantenborder langs de donkere en knobbelige schutting – langs de zijkant van het huis. Die strook diende tot niets, behalve dat ze de straat op afstand hield. De schutting, zo'n anderhalve meter hoog, werd geregeld geteerd door mijn vader, een gepassioneerd teerder, even

* Of tenminste, we *badde* een wals. Er is een foto van mij, in cowboy-uitrusting, duwend – of doend alsof – tegen de moeilijk te bewegen grasmaaier, maar of we de wals ooit gebruikt hebben, herinner ik me niet; het kan een van de vele dingen zijn geweest die mijn vader aanschafte in de hoop dat het ooit van pas zou komen, gewoon omdat iemand het hem had aangeboden.

gehecht aan het teren van de schutting als aan het met rode menie beschilderen van het frame van de zelfgemaakte schommel in onze tuin. (Misschien was dat wel deels de functie van die schutting; ze was er om te worden geteerd.) Vanaf de straat gooiden Gary en ik kale tennisballen naar de zijmuur van het huis – een raamloze rotswand van baksteen – en vingen ze bij het terugkaatsen weer op. Dit spel begon pas na – en zou niet mogelijk geweest zijn tijdens – de gelukkig korte periode nadat mijn vader was weggesaneerd bij de Gloster Aircraft Company, toen hij 's nachts werkte bij Nylon Spinners en overdag sliep. Toen we de bal steeds hoger gingen gooien, werd het spel iets ambitieuzer: de bal zo gooien dat hij in de schoorsteen terechtkwam en naar beneden viel, als een soort extreme vorm van basketbal. Het is ons nooit gelukt, maar indien wél, dan had de bal, zwart van de passage door de schoorsteen, donkere roetvlekken gemaakt als hij rond stuiterde in de bewoonde woonkamer of in de smetteloze voorkamer. Een soortgelijke mislukking vond plaats toen John Buday en ik vogels probeerden te schieten met zijn gammele luchtdrukgeweer. We raakten geen enkele vogel – jammer, we hadden dolgraag iets vermoord – net zomin als ik er een kon vangen met een rudimentaire val op ons gazon, onbewust als ik toen nog was van de atavistische trek in die impuls. De val was een omgekeerde zeef, omhooggehouden door een stokje dat verbonden was met een stuk touw dat naar mijn schuilplek in het portaal liep. Als de vogels ernaartoe waren gelokt met zaden, trok ik de stok weg – maar ze liepen er nooit in (omdat ze meer ervaring hadden met de wetenschap van het vallen zetten dan ik?). Ik hield lang de wacht – wat in werkelijkheid misschien heel kort was – en dan verloor ik mijn interesse, zoals dat gaat met kinderen. Een succesvollere val, in de tuin achter het huis, bestond uit een pot gevuld met water en jam; die trok wespen aan, die er dan in verdronken. Maar waar was het goed voor? Een trucje dat bedoeld was om de wespen-

dreiging te verminderen trok ze juist aan, heel anders dan de vogelval. Misschien waren zulke plannetjes een verbleekte uitdrukking of een tam overblijfsel van het prehistorische instinct om te jagen, te vangen en te doden. In het tijdperk van kant-en-klaarmaaltijden diende dat instinct geen enkel doel meer, maar het zat in mijn bloed. De vader van mijn vader was een tuinder, maar diens vader was een vogelaar. Dat klinkt als een beroep uit het imaginaire Wessex van Thomas Hardy, een van de vele links – bloedlijnen haast – die ons verbinden met een leven dat verder zuid- en westwaarts is gelegen, ouder en rustieker dan het onze.

Het huis had twee kamers boven en twee beneden. Boven waren er twee slaapkamers, die van mijn ouders en de mijne, en een toilet. Er was nog een toilet buiten in de tuin achter het huis, naast het kolenhok. Dat toilet was van december tot maart buiten gebruik; mijn vader sloot dan het water af en liet de waterbak leeglopen om te voorkomen dat de buizen zouden bevriezen: het loodgietersequivalent van de schutting teren, en meer bewijs van het feit dat de natuurelementen het op ons gemunt hadden. Eenmaal per jaar verschenen vliegende mieren, blijkbaar vanuit dat buitentoilet. Het was als een miniversie, een rijtjeshuisversie van een oogstbedreigende middeleeuwse plaag. We vernietigden ze door er kokend water overheen te gieten. Dat zeg ik nu wel, maar wij kregen helemaal geen kokend water, wegens het risico op brandwonden; misschien verfristen we ze maar wat met warm water.

Beneden waren er een voorkamer die haast nooit werd gebruikt en uitkeek op het voortuintje, en een woonkamer met een vierkante, hoogglanzende, donkerbruine, uitschuifbare eettafel (te veel gebruikt, deels omdat de keuken te klein was voor een tafel). Mijn vader waste en schoor zich elke avond in de keuken; de rode kom voor de afwas werd dan grijs van het zeepschuim en de kleine baardhaartjes. Hij waste zijn oren door er een vinger in te duwen, die hij er dan met genoeg

kracht weer uit trok om een plopgeluid te maken – voor mij zo hoorbaar dat het voor hem als een explosie moet hebben geklonken. Hij hield de hele tijd zijn hemd aan, en vouwde de kraag naar binnen, in het hemd, om hem droog te houden. De staaf scheerzeep – die tegelijk op een berg zachte sneeuw en een veel gelikt maar nooit smeltend ijsje leek – en de kwast waarmee de zeep op zijn gezicht werd aangebracht, waren voor mij als voorafbeeldingen en een totem van nog verafgelegen mannelijkheid. De scheermesjes werden niet weggegooid, maar gingen weer het doosje in, zodat mijn moeder ze kon gebruiken om haar benen te scheren, waarna ze nóg niet werden weggegooid. Hun nuttige leven was voorbij, maar ze hadden een nog onontdekt potentieel, zelfs al waren ze zo bot dat er haast geen zelfmoord mee te plegen viel. Met voldoende doorzettingsvermogen kon je wel proberen je polsen door te snijden, maar met de inspanning en de tijd die ervoor nodig waren, gaf je doelgericht aan dat je eigenlijk wilde blijven leven.

Het huis was klein, en het lijkt wel alsof mijn ouders probeerden om zo veel mogelijk ruimte te scheppen door in elk van de delen zo veel mogelijk activiteiten te stoppen, maar het resultaat was dat twee kamers (de keuken en de woonkamer) er benauwder door leken, terwijl de voorkamer daar onder-tussen in haar eigen leegheid lag te blinken.

Het was in feite een pronk- of toonkamer. *Wat* ze toonde – zelfs al werd die geheel passieve functie nog verminderd doordat niemand er zelfs maar naar keek – was dat we meer plaats hadden dan nodig, tenminste, tot het moment dat we moesten verhuizen naar iets groters wegens plaatsgebrek. Er was geen praktische reden waarom we zo woonden en dus moeten we op zoek naar een soort psychologische verklaring, of mogelijk nog verder, weg van de fysieke ruimte, en het gebied der filosofie of religie betreden. Als we even afstappen van het idee dat de kamer gewoon niet werd gebruikt, wat zou een antropoloog vanuit de ruimte daaruit dan geconcludeerd

hebben? Dat de kamer op deze manier werd bewaard omdat ze een plek van voorouderlijke verering of een overblijfsel van een gebedsruimte was, overbodig geworden omdat we alleen nog in de goden 'voetbalpool' en 'staatsobligaties met loterij' geloofden, maar ze nog schoonhielden uit gewoonte?

Ik waagde me er soms in en voelde me altijd een indringer, me bewust van de ingehouden kracht van haar overbodigheid. Ze was uiteraard mooier dan de kamer die we wel gebruikten, en het uitzicht (op het madeliefjesgazon) door het kleine schuifraam was beter. Maar omdat ze niet gebruikt werd, had het geen zin om daar te blijven (er viel niets te doen) en zo werd haar vreemde negatieve kracht, de traditie van ongebruiktheid, zelfs versterkt en door mij voortgezet. Die kracht werd ook versterkt of onder controle gehouden door de dingen *in* de kamer. De fauteuils en de sofa die het driedelige bankstel vormden, hadden niet echt een doel. Die stonden daar maar, te wachten tot iemand erin ging zitten, en zo leken ze de kamer te vullen met leegte. Beroofd van het doel waartoe ze waren gefabriceerd hadden ze geen andere keus dan zich aan te passen, dan die gevulde vorm van gerieflijke altaren aan te nemen. Maar het echte altaar, het voorwerp van bijzondere overbodigheid, dat was toch het drankenkastje.

Op zijn eigen nederige manier leek dit kastje op het hoofdkwartier van de Thunderbirds: de bovenkant gleed soepel naar achteren en dan zag je in de diepte een reeks glazen staan. Op de grote stonden, omgekeerd, scènes van een vossenjacht: ruiters met rode jasjes, vrolijke honden. De deurtjes aan de voorkant waren gesloten, maar het sleuteltje zat er altijd op, als om te beklemtonen dat we tezelfdertijd op de drempel van het verbodene én al in het domein van het symbolische waren aangekomen. Als de deurtjes opengingen, stond daar een ruime verzameling groene en transparante flessen: gin, whisky, Cinzano Bianco, Babycham. Die vond ik minder aantrekkelijk dan de twee rijen van vier cocktailprikkers met rode dop, die

verticaal in smalle houten blokken tegen de binnenkant van de deurtjes waren gekleefd. Met die prikkers kon je dan een kers in de pot doorboren. *Kon*, maar dat gebeurde haast nooit. Mijn moeder dronk niet, en mijn vader nam af en toe een bier-tje of een enkel glas huisgemaakte wijn. Aan de andere kant van de Atlantische Oceaan en in andere huizen in het VK deden mensen kastjes als dit open en namen er flessen uit, ze goten drank uit flessen, ze mengden drankjes, *dronken* drankjes. De levensduur van onze drankjes overtrof alle redelijke en seizoensgebonden verwachtingen van houdbaarheid. Sommige flessen gingen nooit open (de Babycham), en de andere verkeerden in een bijna-vegetatieve staat, jarenlang gevangen in een halfvolle of halflege soort van dood-levendheid, afhankelijk van hun hoedanigheid. Daar stond het dan, in de ongebruikte kamer, het ongebruikte drankenkastje, nog een bewijs dat we een opstapje hadden gevonden naar het tijdperk van overvloed, dat we meer hadden dan we behoefden. Dat was een manier van 'terugkijken'; zo kon je de vooruitgang meten die je had gemaakt sinds de jaren dertig, toen er aan alles een tekort was. Maar de voorkamer en het drankenkastje waren ook toekomstgericht, zoals de graftomben van de farao's die vol zaten met spullen die in het hiernamaals van pas konden komen. Mijn moeder was methodistisch grootgebracht; mijn vaders religieuze gevoelens waren van een mopperige, weinig hoogstaande wantrouwigheid, geheel in overeenstemming met zijn algemene kijk op de wereld. Voor hem eindigde het leven op het moment dat je stierf. Maar het idee van het hiernamaals raak je niet zo makkelijk kwijt; in zijn geval was het naar voren geschoven in zijn huidige leven en had het een plek veroverd in dat deel waar je altijd op voorbereid moest zijn en waar je je tegen moest wapenen. De moeilijke en gevaarlijke tijden die op enig onvoorspelbaar moment in de toekomst voor je lagen, brachten met zich mee dat elk deel van het huidige leven, min of meer als een seculiere versie van het chris-

Oorspronkelijke titel: *Homework*

© Geoff Dyer 2025

All rights reserved

© 2025 Uitgeverij TZARA / Standaard Uitgeverij nv

Franklin Rooseveltplaats 12, B-2060 Antwerpen en Ivo Verheyen

www.standaarduitgeverij.be

info@standaarduitgeverij.be

Vertegenwoordiging in Nederland

New Book Collective, Utrecht

www.newbookcollective.com

Eerste druk april 2025

Ontwerp omslag en binnenwerk: Herman Houbrechts

Opmaak binnenwerk: www.intertext.be

Auteursfoto: Guy Drayton

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 223 4177 3

D/2025/0034/199

NUR 320